

Prepoceni ogljik ne spodbuja naložb v čistejše tehnologije

06.03.12 13:46:08

Investitorji ob obstoječi ceni ogljika niso motivirani, da bi vlagali v čistejše in dražje tehnologije.

Avtor: dr. Romana Jordan

Medtem ko se EU pod medijskimi reflektorji pregreva ob iskanju izhoda iz finančne in gospodarske krize, se v ozadju vlečejo močne poteze za znižanje izpustov toplogrednih plinov. Do kam lahko EU gre enostransko? Kako fleksibilno in sposobno sprememb ter vlaganj je njeno gospodarstvo? Ali lahko slovenska izčrpana družba prenese višje okoljske zahteve? Aktualna vroča tema je namreč, ali, kako in za koliko zvišati ceno ogljika v Evropskem sistemu trgovanja z emisijami (ETS)?

Celotna zgodba je dobila zakonodajno podlago v podnebno-okoljskem paketu iz leta 2008. Takrat se je EU med drugim zavezala, da bo znižala izpuste TGP za 20 odstotkov do leta 2020. V ta namen so bili onesnaževalci razvrščeni v dve veliki skupini: v eni so industrijski sektorji, ki so vključeni v ETS, v drugi pa so vsi ostali sektorji, vključeni v t. i. zavezo za delitev bremen. ETS je tržni mehanizem, v katerem sodelujejo posamezna podjetja predvsem iz energetskega sektorja ter energetske intenzivna industrija. V drugem primeru pa gre za sektorje, kot so denimo kmetijstvo, promet in stavbe, kjer posamezni onesnaževalec ne prevzame odgovornosti za znižanje izpustov, temveč mora z ustreznimi ukrepi za to poskrbeti država.

ETS je bil vpeljan že pred sprejemom podnebno-okoljskega paketa in do leta 2008 je prestal testno obdobje. Z novim zakonodajnim paketom je bil dopolnjen, tako da je ustrezal novim zakonodajnim ciljem. Druga faza delovanja ETS (2008–2013) se je začela dobro; cena ogljičnih kuponov je zrastle z začetnih 23 evrov na preko 29 evrov v nekaj mesecih. Nato pa je zaradi gospodarske krize zgrmela navzdol, celo pod 7 evrov, in tudi danes ni dosti višja. Mnogi so zato razglasili, da je ETS mrtev. Kje se je zalomilo? ETS nima vgrajenega mehanizma za primer krize, kakršna utruja EU že nekaj let. Nekateri pravijo, da ETS ne deluje. A to ni res, sistem deluje, kot je bil zasnovan. Del gospodarstva je propadel, zaradi tega so se izpusti zelo znižali in njihova cena je padla. Zato se zdaj zelo pogosto omenja

ponovno umerjanje (rekalibracijo) ETS, ki ne pomeni nič drugega kot ukrep, ki bo umetno (netržno) zvišal ceno ogljika.

Problem, na katerega opozarjajo okoljevarstveniki, je, da sedanji investitorji ob obstoječi ceni ogljika niso motivirani za vlaganja v čistejše in dražje tehnologije. Temu sicer delno verjamem, povsem pa ne. Investicije so namreč dolgoročne, novi obrati bodo delovali več desetletij in če verjamemo, da bo EU uspešno preskočila ovire gospodarsko-finančne krize, potem verjamemo v oživitev evropskega gospodarstva. To pa prinaša razmere, v katerih bo povpraševanje po emisijskih kuponih večje, njihova cena zato višja. Zeleno gospodarstvo ni torej vprašanje reguliranega določanja cene ogljiku v sistemu ETS, ki je bil zasnovan kot tržni mehanizem, temveč je kazalec stopnje zaupanja investitorjev v izvajanje potrebnih evropskih politik.

Drugi pogosto omenjen razlog za rekalkibracijo ETS je, da se ob sedanji ceni ogljika ne bo nabralo dovolj denarja za izvajanje projektov, ki so jih vlade vključile v svoje nacionalne akcijske načrte. V tem primeru se sprašujem, kako globoko je v podnebne ukrepe vgrajena ideja socialističnega vladanja o strogo hierarhičnem odločanju z enega vrha. Izvaja se po principu: zberi denar ter ga razdeli po političnih merilih. ETS ni bil zamišljen kot mehanizem za zbiranje denarja, zato tudi trditev, da se ga ob sedanjih tržnih razmerah zbere premalo, ni argument za politično poseganje v cene ogljika. Nekatere države članice imajo resnično ambiciozno zastavljene akcijske načrte za znižanje izpustov, a doslej se še niso opredelile, za kakšne namene bodo porabile denar iz ETS. Zahteve Evropskega parlamenta (EP), da naj bo le-ta porabljen namensko, so le želje, odločali bodo o tem drugi.

Kot je dejal oče ETS Jos Delbeke, je sistem umerjen na količino izpustov v EU ter našo ambicijo, da jih do 2020 zmanjšamo za 20 odstotkov. Kakršna koli rekalkibracija je možna le, če spremenimo 20-odstotni cilj. Oceno vpliva za evropsko gospodarstvo v primeru, da se cilj zviša na 30 odstotkov, je Evropska komisija (EK) naredila in objavila v začetku leta 2010. Pri tem pa niti ni mogla upoštevati zelo zaostrenih razmer sedanjega trenutka. Danes vse manj ljudi verjame, da moramo biti na področju podnebnih politik do leta 2020 bolj ambiciozni. Razlog ni le slabo finančno in gospodarsko stanje v EU, temveč tudi »zdrava kmečka logika«, da so investicije v proizvodnje procese dolgoročne, do leta 2020 pa je le še osem let. Poleg tega so podnebne politike globalne, prispevek EU k svetovnim izpustom znaša trenutno 11 odstotkov in se niža. Državniki sveta so se decembra 2011 v Durbanu le s težavo dogovorili, da bodo do leta 2015 pripravili pravno zavezujoč dokument o znižanju izpustov za vse, ki ga bodo začeli izvajati 2020. EU je del tega svetovnega procesa, tako v znižanju izpustov kot v razvoju zelenega gospodarstva ter v ponudbi delovnih mest v raziskavah, razvoju in izvedbi čistih tehnologij.

Kljub temu ne mirujemo. Letos potekajo v EP ter v Svetu številna usklajevanja glede direktive o učinkoviti rabi energije. V pravne zaveze naj bi prelili že leta 2008 sprejet cilj, da bomo svojo energetska učinkovitost do 2020 izboljšali za 20 odstotkov. Navkljub nejasni definiciji osnovnega namena direktive (energetska učinkovitost ali varčevanje z energijo?) pa kaže, da bomo v EP o njej svoje mnenje uspeli izoblikovati še letos. Če bi se to zgodilo in bi hkrati uspeli najti soglasje o tem zakonodajnem dokumentu tudi s Svetom EU, potem bo direktiva od držav članic terjala ukrepe, ki bodo dodatni tem, ki so zastavljeni doslej. To pa pomeni tudi dodatno znižanje izpustov toplogrednih plinov in de facto povišanje podnebnih ambicij. EK je izračunala, da bomo v tem primeru v EU do leta 2020 znižali izpuste za 25 odstotkov namesto leta 2008 predvidenih 20 odstotkov. To pa je tudi edini dovolj močan argument za rekalkibracijo ETS.

Naj zaključim. S sprejemom direktive o učinkoviti rabi energije bomo za dodatnih 5 odstotkov znižali izpuste toplogrednih plinov. To bo zahtevalo novo umerjanje ETS, kuponov bo manj in dražji bodo. Kaj bo to pomenilo za posameznika, Evropejca in Evropejko? Se bo res pojavilo več podjetij, ki bodo ponudila nova delovna mesta, se bo brezposelnost res znižala? Bodo

gospodinjstva resnično plačevala nižje račune za energijo? Bomo kot družba bolj konkurenčni? Odvisno od implementacije direktive, v Sloveniji predvsem od okretnosti nacionalne politike. To pa pomeni, da bodo morali biti čim prej sprejeti realni, jasni in učinkoviti krovni strateški dokumenti, ki jih bomo morali resnično izvajati. Sicer se bomo zavozlali v klobčiču zahtevne evropske zakonodaje, kot smo se zapletli z zgodbo o TEŠ 6.

Sicer pa imam sama še en pomislek glede evropskega pristopa. Moti me, da se pri znižanju izpustov osredotočamo le na proizvodnjo. Tovarne morajo znižati izpuste ali plačevati za onesnaževanje. Če tega ne zmorejo, prenehajo z obratovanjem ali se preselijo v eno izmed tretjih držav z mnogo bolj prepustno okoljsko zakonodajo. Če bi resnično želeli znižati izpuste, bi to počeli z nižanjem izpustov pri porabi na glavo prebivalca. Kot družba povzročimo toliko izpustov, kolikor jih nastane kot stranski produkt pri proizvodnji produktov in storitev, ki jih uporabljamo. Kajti prav nič nam ne koristi, če bomo izven Evrope izvozili ogljično intenzivne industrije, nato pa izdelke le-teh uvažali v Evropo. Prava pot je težka: porabiti manj pri sebi, s sistemskimi in osebnimi ukrepi.

Dr. Romana Jordan je slovenska poslanka v Evropskem parlamentu. Komentarji izražajo stališča avtorjev in ne nujno tudi organizacij, v katerih so zaposleni, ali uredništva Financ.